

## PRONALAZENJE INFORMACIJA NA INTERNETU : vodič<sup>1</sup>

### FINDING INFORMATION ON THE INTERNET: AN ONLINE TUTORIAL

Joe Barker

Moffitt Library, University of California, Berkeley

**Odabrali i uredili : Saša Madacki i Maja Kaljanac, prevela Anđela Lalović**

Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu

Center for Human Rights of University of Sarajevo

[sm@hrc.unsa.ba](mailto:sm@hrc.unsa.ba)

#### Sažetak

Ovaj vodič predstavlja dio internet radionica koje se održavaju godišnje pri Teaching Library, University of California, Berkeley. Sadržaj članka predstavlja ekstrahirane segmente web lokacije (web site)<sup>2</sup> koja je u potpunosti posvećena traženju, evaluiranju i upotrebi Informacija u umreženom svijetu. Web lokacija je kontinuirano ažurirana<sup>3</sup> da bi se prikazali posljednji trendovi koji se tiču pretraživača, direktorija i evaluiranja web lokacija. Naslov odražava uvjerenje da na webu postoji mnogo izvrsnog materijala - primarnih izvora, specijalizovanih direktorija i baza podataka, statističkih informacija, obrazovnih web lokacija na raznim nivoima, politika, mišljenja raznih vrsta i mnogo više - i da imamo bolja sredstva za pronalaženje ovih fantastičnih stvari.

**Ključne riječi:** World Wide Web, internet, Informacije – evaluacija, Informacije – pretraživanje

#### Abstract:

This tutorial presents the substance of the Internet Workshops offered year-round by the Teaching Library at the University of California at Berkeley. The content of the article reflects segments of a web site which is completely dedicated to search, evaluation and usage of information in network. Web site has been updated to reflect the latest trends in search engines, directories, and evaluating web pages. A title reflects belief that there is a lot of great material on the Web – primary sources, specialized directories and databases, statistical information, educational sites on many levels, policy, opinions of all kinds and so much more – and we have better tools for finding this great stuff.

**Key words:** World Wide Web, Internet, information - evaluation, information - finding

<sup>1</sup> "Finding Information on the World Wide Web: An Online Tutorial," Several interactive web pages comprising much of the content of the Web searching classes and strategies. <http://www.lib.berkeley.edu/TeachingLib/Guides/Internet/FindInfo.html> Prevedeno i reproducirano sa dozvolom autora. Datum dozvole 10.10.2008. godine. Copyright © by the Regents of the University of California. (Upućeno elektronskom poštom); Odabrao: Saša Madacki, Prevela s engleskog jezika: Anđela Lalović, Lektorisanje i jezičko prilagođavanje: Maja Kaljanac.

<sup>2</sup> **web site** = web lokacija, internet lokacija - prema Bibliotekarskom terminološkom rječniku: englesko-srpski i srpsko-engleski (WWW izdanje), autorica Ljiljana Kovčević, Vesne Injac-Malbaša i Dobriša Begenišić, <http://bitr.nbs.bg.ac.yu/archf.aspx?lang=0&r=1> Treba praviti razliku između termina **web site** (u ovom izvorniku za njega će se koristiti prilagodbe **web lokacija** ili **internet lokacija**) i termina **web page** (u ovom izvorniku će se za njega koristiti prilagodba **web stranica**). I sam autor razlikuje ove terminne kroz tekst izvornika, mada to posebno ne naglašava.

Prilikom jezičkog prilagođavanja prijevoda ovog teksta na bosanski jezik, odlučeno je pokušati prilagoditi i strane bibliotečke i internet termine na bosanski jezik, u kojem još nisu definisani. Na ovaj način želi se skrenuti pažnja na ovu problematiku i potaći njeno razrješenje. Jezičke prilagodbe stranih termina u ovom tekstu treba smatrati prijedozima. Birana su rješenja za koja je smatrano da su najlogičnija na osnovu postojećih terminoloških rječnika ili stručne literature.

Da ne bismo prouzrokovali zabunu kod čitalaca, kod prvog pojavljivanja stranog termina u tekstu daval ćemo razrješenje u fusnoti ili u zagradi iza termina.

<sup>3</sup> **update** = ažurirati, dopuniti, osvježiti

## Šta je internet?

Internet je "mreža svih mreža" koja povezuje kompjutere preko zajedničkih TCP/IP protokola, koji zadaju softveru zadatak da obezbijedi ili „posluži“ informacije i/ili omogući pristup i pregled informacija. Praktično, internet je prevozno sredstvo za informacije koje se nalaze pohranjene u datotekama<sup>4</sup> (file) ili dokumentima na drugom kompjuteru. Ponekad ga porede i sa gigantskim cjevovodnim sistemom. Sam internet ne sadrži informacije, tako da kada se kaže „dokument je pronađen na internetu“, to i nije sasvim tačno. Ispravnije je reći da je pronađen putem ili upotrebom interneta, a ono na ili u čemu je pronađen, ustvari je jedan od kompjutera povezanih na internet.

Kompjuteri povezani na internet mogu koristiti jedan ili svaki od slijedećih internet servisa:

- Elektronsku poštu (e-mail)<sup>5</sup> koja omogućava da šaljete i primete elektronsku poštu, kao i da pristupite diskusionim grupama često zvanim Listservs®, prema softveru preko kojeg operišu.
- FTP ili protokol za prijenos datoteka (File Transfer Protocol)<sup>6</sup> omogućava vašem kompjuteru da brzo prikupite složene datoteke sa povezanog kompjutera i da ih pregledate ili sačuvate na vašem kompjuteru.
- Gopher je ranija verzija metoda za pristup dokumentima sa interneta koja je bazirana samo na tekstu. Gopher je, gotovo u potpunosti, inkorporiran u World Wide Web, mada, još uvijek na web stranicama možete pronaći linkove<sup>7</sup> za gopher dokumente.
- World Wide Web (WWW ili web) jeste najveća aktivnost na internetu, koja se ujedno i najbrže razvija.
- RSS čitači (RSS reader) interpretiraju XML analogno načinu na koji preglednici (browser) interpretiraju HTML (vidi kasnije).

## Šta je World Wide Web i kako funkcioniše?

World Wide Web (WWW) sadrži sve pomenute internet servise i mnogo više. Pomoću njega možete pronaći dokumente, gledati slike, animacije i video, preslušavati zvučne datoteke, prenositi i primati glasovne datoteke i gledati programe koji su pokrenuti na bilo kojem softveru na svijetu, naravno, uz pretpostavku da vaš kompjuter posjeduje hardver i softver predviđen za tu namjenu.

Kada se logujete na internet koristeći web preglednik (web browser)<sup>8</sup> (npr. Internet Explorer, Firefox, Mozilla, Netscape, Opera, Safari), prikazuju se dokumenti koje se nalaze na World Wide Webu. Osnovni programski jezik pomoću kojeg WWW funkcioniše jeste HTML. HTML i drugi programi unutar HTML-a obezbjeđuju hipertekst. Hipertekst označava mogućnost da web stranice sadrže linkove, odnosno hipertekst veze (to su područja na stranici, dugmići ili slike na koje možete kliknuti mišem da biste prenijeli drugi dokument na vaš kompjuter). Ova mogućnost „klikovanja“ koristeći hipertekst veze jedinstvena je i revolucionarna karakteristika weba.

## Kako hipertekst veze funkcionišu?

Svaki dokument, datoteka, web lokacija, film, zvučna datoteka ili druga informacija koju pronađete u bilo kojem obliku putem weba ima jedinstven URL (jedinstvena lokacija izvora, Uniform Resource Locator)<sup>9</sup>, koji identifikuje

<sup>4</sup> file = datoteka, fajl - prema Bibliotekarskom terminološkom rječniku: englesko-srpski i srpsko-engleski (WWW izdanje), autorica Ljiljane Kovačević, Vesne Injac-Malbaša i Dobrile Begević, <http://bitr.nbs.bg.ac.yu/s/conf.aspx?lang=0&r=1>

<sup>5</sup> e-mail=elektronska pošta (termin elektronska pošta je već u upotrebi u našem jeziku, trebalo bi nastojati da naš izraz zamijeni strani)

<sup>6</sup> FTP (File Transfer Protocol) = protokol za prijenos datoteka - prema Bibliotekarskom terminološkom rječniku: englesko-srpski i srpsko engleski (WWW izdanje)

<sup>7</sup> link = hipertekstualna veza, hiperveza, veza (termine hipertekstualna veza i hiperveza koristi prof.dr. Radovan Vrana sa Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u tekstovima o Internetu i WWW-u i smatramo ih najpogodnijim i potpunijim prevodom termina, u odnosu na spominjani Bibliotekarski terminološki rječnik gdje se termin link prevodi kao veza, što se može koristiti kao skraćeni oblik termina hipertekstualna veza)

<sup>8</sup> web browser = web preglednik

<sup>9</sup> URL (Uniform Resource Locator) = jedinstvena lokacija izvora - prema Bibliotekarskom terminološkom rječniku: englesko-srpski i srpsko engleski (WWW izdanje). U tekstu ćemo koristiti navedenu jezičku prilagodbu, mada je u upotrebi i (jedinstvena) web adresa, kao prijavod za ovaj izraz.

na kojem je kompjuteru taj dokument, na kojem mjestu se nalazi u tom kompjuteru, kao i specifično ime datoteke. Svaka hipertekstualna veza na svakoj web stranici sadrži jedan od URL-ova. Kada kliknete na bilo koju hipertekstualnu vezu na web stranici, tada, praktično, šaljete zahtjev za pokretanjem jedinstvenog dokumenta sa nekog kompjutera na svijetu, koji je jedinstveno identifikovan tim URL-om. Jedinstvene lokacije izvora su, zapravo, kao adrese web stranica. Čitava jedna grupa međunarodno prihvaćenih standarda (kao TCP/IP i HTML) čini mogućim ovaj globalni fenomen povlačenja informacija koji prevazilazi sve političke i jezičke barijere.

### Šta je to preglednik (browser)?

Preglednik je kompjuterski program koji se nalazi na vašem kompjuteru i omogućava vam da pregledate web dokumente, pristupate internetu i koristite prednosti formatiranja teksta, hipertekstualnih veza, slika, zvuka, filma, blogova i drugog. Firefox i Internet Explorer trenutno su vodeći „grafički preglednici“ (što znači da omogućavaju gledanje grafika poput slika, video snimaka i sličnog), a postoje i drugi preglednici (kao Mozilla, Safari, Opera). Uglavnom, svaki od njih pruža približno iste mogućnosti i mogu se uspješno koristiti za povlačenje dokumenata i aktiviranje raznih programa.

Svi preglednici oslanjaju se na tzv. „plug-inove“ da bi mogli upravljati datotekama koje nadete na webu. Plug-inovi su potprogrami smješteni u okviru preglednika, ili negdje u vašem kompjuteru, sa namjenom da podrže posebne tipove datoteka na koje kliknete. Ukoliko kliknete na hipervezu i vaš kompjuter u tom momentu nema plug-in potreban za datoteku na koju ste kliknuli, obično će vam se pojaviti ponuda/obavještenje da nabavite plug-in. Većina plug-inova su besplatni i tako i bezbjedno se instaliraju na kompjuter, potrebno je samo da slijedite instrukcije.

Preglednici se najviše razlikuju u načinu na koji nude pogodnosti za navigaciju i upravljanje webom i svim jedinstvenim lokacijama izvora koje želite koristiti. Netscape i Internet Explorer pružaju mogućnost da šaljete dokumente elektronskom poštom, da preuzmete te podatke (downloadujete)<sup>10</sup> na disketu, da ih odštampate, kao i da praćite web lokacije na kojima ste bili i koje želite označiti kao najčešće korištene i potrebne („bookmarks“ ili „Add to Favorites“).

### Šta zapravo tražite?

Pronalaženje web dokumenata (web „stranica“ ili „lokacija“) koje želite, nekad može biti veoma lako, a nekad nevjerojatno teško. Tako je, upravo, zahvaljujući veličini WWW-a koji, po trenutnim procjenama<sup>11</sup>, sadrži oko 50 i više miliona dokumenata (u principu, niko ne zna stvarnu veličinu weba). Jedan od uzroka problema pri pretraživanju jeste i to što WWW nije indeksiran niti u jednom standardnom rječniku. Za razliku od bibliotekskih kataloga u kojima se možete koristiti standardizovanim naslovima predmeta da pronađete knjige koje tražite, prilikom pretraživanja weba uvijek morate da pogađate koje bi to riječi mogle biti na stranicama koje želite da nađete, ili, pak, da pogađate koji su termini izabrani za taj predmet prilikom organizovanja web stranice/lokacije koji pokriva traženu temu.

Kada „pretražujete web“, ustvari, vi NE pretražujete direktno, jer to nije moguće. Web predstavlja jednu cjelinu sastavljenu od mnoštva web stranica koje se nalaze na kompjuterima (zvanim „serveri“) širom svijeta. Vaš kompjuter ne može pronaći, niti ići na njih direktno. Ono što je moguće da uradite preko svoga kompjutera jeste da pristupite jednoj ili više intermedijarnih alatki za pretraživanje koje su vam dostupne. Praktično, vi pretražujete bazu podataka ili kolekciju web lokacija te alatke za pretraživanje, što je relativno mali dio čitavog WWW-a. Alatke za pretraživanje pružaju vam hipertekst veze sa jedinstvenim lokacijama izvora za druge stranice na koje možete kliknuti da biste povukli dokumente, slike, zvučne datoteke i slično sa posebnih servera širom svijeta.

Ne postoji mogućnost pretraživanja čitavog weba. Svaka alatka za pretraživanje koja vam nudi tako nešto vas obmanjuje. Kao dodatak onome što možete pronaći kod raznih alatki za pretraživanje postoji veliki dio sadržaja koji se nikad ne pojavljuje ni na jednoj opštoj, besplatnoj alatki za pretraživanje weba (to je tzv. „nevidljivi web“).

<sup>10</sup> download = preuzeti podatke - prema Bibliotekarskom terminološkom rječniku: englesko-srpski - srpsko engleski (WWW izdanje)

<sup>11</sup> Procjene su iz 2006 godine.

|                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                   |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Stranice o procesu <i>evropskih integracija</i> prije svega</li> </ul>                                                                 | integracije*                                                                                                                      |
| Tražite li termine sa više mogućih završetaka ? <ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>Feminizam, feministica, feminističko</i></li> <li>• <i>Dijete, djeca</i></li> </ul> | Neki sistemi automatski traže varijacije završetaka riječi (stemming).<br>Da biste bili sigurni koristite OR :<br>dijete OR djeca |

### Tri osnovne "familije", odnosno tipa alatk za pretraživanje

#### 1. Definisani pretraživači (NAJBOLJI pretraživači za upotrebu – LISTA prednosti):

- Izrađeni pomoću robot programa – a ne selekcijom koju su izvršili ljudi
- NISU organizovani na osnovu predmetnih kategorija – sve stranice su rangirane prema kompjuterskom algoritmu
- Sadrže puni tekst (svaku riječ) web stranica na koje se povezuju – stranice nalazite tako što povežete riječi na stranicama koje želite
- Velike su i često povlače mnogo informacija – za složenije pretrage koristite one koje dozvoljavaju pretragu unutar rezultata (podpretragu)
- NISU evaluirane – sadrže „dobar, loš i zao“ – Vi morate da evaluirate sve što pronađete

#### 2. Definisani predmetni direktoriji (NAJBOLJI predmetni direktoriji za upotrebu – LISTA prednosti):

- Izrađene na osnovu odabira kojeg su izvršili ljudi – a pomoću kompjuterskih ili robot programa
- Organizovane u kategorije predmeta, klasifikacija stranica na osnovu predmeta – predmeti nisu standardizovani i variraju prema veličini svakog direktorija
- NIKADA ne sadrže puni tekst web stranica na koje se povezuju – možete jedino pretraživati ono što vidite (naslovi, opisi, kategorije predmeta itd.) – koristite šire ili uopštene termine
- Veličina im varira, od malih i specijalizovanih do velikih, u odnosu na većinu pretraživača koji su ogromni po veličini
- Često pažljivo evaluirane i označene. (Ali ne uvijek!!)

#### 3. Sadržaji baza podataka ili "nevidljivi web" (kako pronaći ove baze podataka na „nevidljivom webu“):

- Definicija: „Nevidljivi web“ predstavlja stranice koje ne mogu biti pronađene pomoću pretraživača i rijetko su uvrštene unutar predmetnih direktorija. Za razliku od njega, „vidljivi web“ je ono što možete vidjeti koristeći se ovim alatima. „Nevidljivi web“ nudi, otprilike, dva do tri puta više stranica u odnosu na „vidljivi web“.
- ZAŠTO? Postoji mnogo specijalizovanih baza podataka za pretraživanje za koje WWW omogućava pristup preko dijaloškog okvira (dialog box)<sup>14</sup> na web stranici. Termini koje tražite šalju se u specijalizovanu bazu podataka i vraćaju se preko druge web stranice koja je dinamički generisana za vaš odgovor. Nakon vaše pretrage nigdje se ne zadržava.
  - Pretraživači ne mogu pristupiti takvim dinamički generisanim stranicama, jer robot programi, odnosno spideri, koji ih prave *ne mogu pokrenuti* pretragu potrebnu za generisanje stranica. Robot programi pronalaze stranice tako što posjećuju sve hiperveze na stranicama „za koje znaju“. Ukoliko negdje ne postoji hiperveza koju spider može iskoristiti da regeneriše pretragu specijalizovanih baza podataka, onda mu je sadržaj baze podataka nedostupan. Za pretraživače su, također, zatvorene i stranice koje zahtijevaju lozinku. (Postoji još nekoliko drugačijih tipova stranica koje pretraživači ne uključuju.)

<sup>14</sup> dialog box = dijaloški okvir – prema računarskom praktikumu na lokaciji [www.math.hr](http://www.math.hr)

Kategorije alati za pretraživanje koje su trenutno dostupne

Veoma je korisno opisati vrste intermedijarnih alati za pretraživanje koje su dostupne u tri kategorije. Za svaku klasu alati upotrebljavaju se različite strategije prilikom pretraživanja i korištenja njihovog potencijala:

| Tipovi alati za pretraživanje     | Karakteristike                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Primjeri                                                                                                                                                                                                                                               |
|-----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Pretraživači (i metapretraživači) | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Puni tekst odabranih web stranica</li> <li>• Pretražuje se upotrebom ključnih riječi, uz nastojanje da se povežu riječi koje se nalaze na stranicama</li> <li>• Nema „pregledavanja“, nema kategorija predmeta</li> <li>• Baze podataka kompilirane „spiderima“ (kompjuterskim robot programima)<sup>12</sup> sa minimumom ljudskog nadgledanja</li> <li>• Veličina pretraživača: od malih i specijalizovanih do ogromnih (oko 20 miliona web lokacija/stranica)</li> <li>• Metapretraživači brzo i superficijelno pretražuju više individualnih pretraživača odjednom i nude rezultate kompilirane u ponekad odgovarajućem formatu. Nedostatak: nalaze samo oko 1% rezultata pretraživanja sa svakog pretraživača koji posjete.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Pretraživači preporučeni i opisani u ovom tutorijalu: Google, Yahoo, Ask.com</li> <li>• Metapretraživači: Dogpile, Copernic i drugi</li> </ul>                                                                |
| Predmetni direktoriji             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Web lokacije odabrane „ljudskom rukom“ od strane urednika (nekad i stručnjaka iz određene oblasti)</li> <li>• Često brižljivo procjenjivani i ažurirani, iako ne uvijek (naročito, ako su veliki i uopšteni)</li> <li>• Obično su organizovani u hijerarhijske kategorije predmeta</li> <li>• Često su praćeni opisom (ne i na Yahoo)</li> <li>• Mogu pronaći kategorije predmeta ili pretraživati koristeći šire, opštije termine</li> <li>• NE pružaju tekst dokumenata u</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Preporučeni direktoriji: Librarians' Index, Infomine, Google Directory, About.com, AcademicInfo</li> <li>• Postoji hiljade drugih direktorija vezanih za skoro svaku temu koja vam padne na pamet.</li> </ul> |

<sup>12</sup> spider = kompjuterski robot program

|                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                  | <p>punom obliku. Pretraživanje treba da bude manje specificirano u odnosu na pretraživače, jer ne povezujete riječi u stranicama koje želite. Unutar direktorija tražite samo kategorije predmeta i opise koje vidite na stranicama.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| Specijalizovane baze podataka ("nevidljivi web") | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Web omogućava pristup sadržaju baza podataka sa nekog kompjutera preko prozora za pretragu.</li> <li>• Može se odnositi na bilo koju temu, može biti trivijalno, komercijalno, specificirano po zadatku, vladino ili nalazište blaga posvećenog vašoj temi...</li> <li>• Također, uključuje mnoge stranice dobijene kao rezultate pretraživanja iz bibliotečkih online kataloga<sup>13</sup>, i mnogih, autorskim pravom zaštićenih, članaka u bazama podataka izdavača novina i magazina.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Možete ih pronaći preko predmetnih direktorija, kao npr. Librarian's Index, Yahoo ili AcademicInfo; zatim u posebnim vodičima za baze podataka koje se mogu pretraživati; a nekada ih možete pronaći i preko pretraživača, pomoću ključnih riječi.</li> </ul> |

### Odakle početi ?

Preporuka autora je da počnete sa različitim tipovima alati za pretraživanje u zavisnosti od toga koliko i šta znate o temi koju tražite i šta želite da saznate. Želite širu informaciju? Tražite nešto vrlo specifično ili možda jedinstven termin ili frazu? Tražite uži aspekt teme sa velikom zastupljenošću na webu? Da li ste prilikom pretrage dobili velik broj nepovezanih rezultata? Da li postoji mnoštvo sinonima ili ekvivalentnih termina onome koji tražite? Svako od ovih pitanja vam može dati početni trag.

### Strategija „pet koraka“ koju vam preporučujemo

#### Korak #1. Analizirajte svoju temu da biste odlučili odakle da počnete

|                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|--------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Da li vaša tema... | <p>ima tačno određenu riječ ili frazu?</p> <p>magnetoskop, jedinstveno značenje</p> <p>"potvrđni odgovor", specifično, prihvaćeno značenje u grupama riječi</p> <p>NE možete se sjetiti niti jedne tačno određujuće riječi? Imate samo opšte termine kojima dobijate „pogrešne“ fraze.</p> <p>"tačka presjeka", koristi se u toliko različitih značenja da je praktično neupotrebljiva</p> <p>Sidarta, označava književnog lika, rock grupu, osobu itd.</p> <p>traži pregled široke teme?</p> <p>viktorijanska književnost, alternativni izvori energije</p> <p>traži uži aspekt široke ili česte teme?</p> <p>farmaceutska tehnologija, želite trenutna istraživanja u oblasti farmacije, a ne budući</p> |
|--------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

<sup>13</sup> Nismo pronašli zadovoljavajući prijevod izraza *online catalogue*, koji bi u potpunosti bio sastavljen od naših riječi. Ovakvi primjeri pokazuju da se treba ozbiljno posvetiti ovoj problematici.



|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>razvoj ili tehnološka dostignuća</p> <p>ima sinonime, ekvivalentne termine, ili varijacije spelovanja ili završetaka koji trebaju biti uključeni?</p> <p>echinoderm OR echinoidea OR "morski jež" bilo koja može biti na korisnim stranicama „energija hladne fuzije" OR "hidrogenska energija", neke koriste jedan termin, neke drugi, želite oba, iako ne baš tako precizirana</p> <p>milenijski OR tisućugodišnji OR hiljadugodišnji OR tisućuljetni itd.</p> <p>Stranice koje tražite mogu sadržati sve ili jedan.</p> <p>Čini vas zbunjenim? Ne znate dovoljno o temi još uvijek? Potreban vam je vodič?</p> |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

Korak #2. Izaberite pravo mjesto za početak iz ove tabele:

| Karakteristike vaše teme:                                      | Pretraživači                                                                                                                        | Predmetni direktoriji                                                         | Specijalizovane baze podataka „nevidljivi web"                                                                                               | Pronađite stručnjaka                                                                                                                                                                                                    | SREĆA                                                       |
|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|
| Određena riječ ili fraza?                                      | Frazu stavite pod znake navoda " ". Testirajte rezultat koji ste dobili za određenu riječ ili frazu na Googleu.                     | Traže širi koncept onoga „o čemu" je tema.                                    | Želite podatke? Činjenice? Statistike? Svega pomalo? Jednu od mnogih sličnih stvari?                                                         | Tražite predmetni direktorij specijalizovan za vašu temu. Elektronskom poštom autoru pošaljite kvalitetne stranice koje pronađete. Raspitajte se na diskusionim grupama ili blogovima. Uvijek je dobro potražiti pomoć. | Uvijek na vašoj strani. Budite otvoreni. Učite dok tražite. |
| NE POSTOJI tačno određena riječ ili fraza?                     | Koristite više od jednog termina ili fraze pod znacima navoda da biste dobili više rezultata.                                       | Pokušajte pronaći određene termine u predmetnim direktorijima.                | Raspoređi? Mape? Tražite na specijalizovanoj bazi podataka na „nevidljivom webu" (Invisible Web). Teško je predvidjeti šta biste mogli naći. |                                                                                                                                                                                                                         |                                                             |
| Tražite pregled?                                               | NIJE PREPORUČLJIVO                                                                                                                  | Tražite specijalizovani predmetni direktorij koji je orijentisan na vašu temu |                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                         |                                                             |
| Uži aspekt široko postavljene teme ili često postavljane tema? | Pretraživanje pomoću operatora kao na Yahoo! Search.                                                                                | Tražite direktorij koji se fokusira na širi predmet.                          |                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                         |                                                             |
| Sinonimi, ekvivalentni termini, varijacije                     | Tražite pretraživače sa operatorom OR, ili funkcijom skraćivanja (Truncation) ili funkcijom ograničavajućih polja (Field limiting). | NIJE PREPORUČLJIVO                                                            |                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                         |                                                             |
| Zbunjeni? Treba vam više informacija?                          | NIJE PREPORUČLJIVO                                                                                                                  | Tražite predmetni vodič (Gateway Page).                                       |                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                         |                                                             |

**Korak #3. Učite dok tražite i mijenjajte svoj pristup pomoću onoga što ste naučili.**

Nemojte pretpostavljati da znate ono što želite da nađete. Pogledajte rezultate pretrage i razmislite šta biste mogli iskoristiti u odnosu na ono što ste mislili da ćete iskoristiti.

**Korak #4. Nemojte posustajati ako nijedna strategija ne uspije.**

Pređite sa pretraživača na direktorije i obratno. Pronađite specijalizovane direktorije vezane za vašu temu. Razmislite o mogućim bazama podataka i potražite ih.

**Korak #5. Vratite se na prethodnu strategiju bolje informisani.**

### Strategije pretraživanja koje NE preporučujemo

- Pretraživanje direktorija. Ukoliko možete pronaći prozor za pretraživanje, tražite direktorij. Pretraživanje je ponekad zabavno, ali rijetko tako efikasno. Termin „direktorij“, ovdje se odnosi na bilo koju zbirku izvora na webu organizovanu u kategorije predmeta, ili neke druge, koje odgovaraju sadržaju (predmetni direktoriji ili direktoriji specijalizovanih baza podataka). Pretraživanje locira dokumente prema vašem nastojanju da povežete vašu temu najprije sa prvim, najširim dijelom predmetne hijerarhije, zatim biranjem užih potpredmetnih kategorija u hijerarhiji za koje se nadate da će vas dovesti do traženog predmeta. Pretraživanje se susreće sa poteškoćama prilikom nagađanja pod kojom je predmetnom kategorijom vaša tema klasifikovana. Procjena se razlikuje kod svakog direktorija, što pretraživanje čini nekonzistentnim kad se ide od jedne do druge alatke za pretraživanje. Kategorija „zdravlje“ može sadržavati dokumente o medicini, homeopatiji, psihijatriji i fitnesu u jednom direktoriju. S druge strane „medicina“ može uključivati zdravlje, mentalno zdravlje, alternativnu medicinu, ali ne i psihijatriju i može klasifikovati fitnes samo pod „stil života“. Traženje (uključavanje riječi u prozor za pretraživanje) povlači oblike riječi koje tražite bez obzira gdje mogu biti klasifikovane prema subjektu. Koristite šire pojmove pri pretraživanju bilo kojeg direktorija.
- Korištenje hiperveza koje su preporučene po principu česte posjećenosti ili komercijalnog interesa. U rezultatima koje vam nude pretraživači nerijetko ćete naići na: hipertekstualne veze na web lokacije koje su izabrane na osnovu toga koliko često su posjećivane, one koji su izabrane na osnovu naknada plaćenih pregledniku ili na „cool“ lokacije. Koristite ih s oprezom! Internet lokacije mogu biti posjećivane iz nekih razloga koji baš i nisu povezani s onim što vas interesuje vezano za traženu informaciju, a za vas najbolje lokacije, mogu biti prilično neistraženi i nepoznati širokoj masi korisnika koji pretražuju web. Ukusi su različiti, kao što i treba da budu. Napravite vlastitu procjenu.

Tabela koja povezuje vaše potrebe pri pretraživanju sa karakteristikama koje nude pretraživači

Poenta vašeg razmišljanja o temi koju istražujete, prije nego i počnete, jeste da odredite koje termine trebate tražiti, kao i koje karakteristike su vam potrebne da bi vaše pretraživanje bilo uspješno. U tabeli koja slijedi, s lijeve strane, navedene su karakteristike mnogih upita za pretraživanje. Iskoristite ih da biste odredili koje su karakteristike vaše pretrage. S desne strane, tabela opisuje karakteristike alatki za pretraživanje koje su dizajnirane za podršku svakoj od navedenih karakteristika pretraživanja.

| Karakteristike vaše pretrage                                                                                                     | Odgovarajuće karakteristike alatki za pretraživanje                                |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|
| Tražite li odgovarajuće ime ili određenu frazu?                                                                                  | TRAŽENJE FRAZA je karakteristika koju podrazumijevaju sve alatke za pretraživanje. |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Naziv organizacije/društva/pokreta</li> <li>• Odgovarajuće ime ili pojedinca</li> </ul> | Traži termine tačno u onom                                                         |



|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Određenu vezu riječi, uopšteno povezanom s vašom temom</li> </ul> <p>Možete li se sjetiti organizacije, određenog imena ili fraze koju tražite? Moglo bi pomoći da to ispitajte na stranicama koje želite.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <p>redoslijedu u kojem ste ih unijeli. Potrebno je da frazu stavite pod znake navoda " "</p> <p>Primjer:<br/>       "potvrđni odgovor"<br/>       "svjetska zdravstvena organizacija"</p> <p>"ime osobe"</p> <p>Stavljanje velikih početnih slova će rezultirati da termini budu traženi kao fraza:<br/>       World Health Organization</p>                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <p>Da li su neki od termina koje koristite opšteprihvaćene riječi s mnogo značenja i koje je moguće tumačiti u raznim kontekstima?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>Djeca</i> zajedno sa <i>televizija</i> i <i>nasilje</i></li> <li>• <i>Cenzura</i> kao jedan aspekt <i>etike</i> u <i>novinarstvu</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                          | <p>OPERATOR AND pomaže sa:<br/>       djeca AND televizija AND nasilje<br/>       novinarstvo AND etika AND cenzura</p> <p>Google i AllTheWeb i većina drugih pretraživača stavljaju AND automatski između riječi (by default):<br/>       djeca televizija nasilje<br/>       novinarstvo etika cenzura</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <p>Da li očekujete mnogo rezultata pretrage s terminima koje ne želite ?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Tražite <i>biomedicinski inženjering</i> i <i>rak</i> što vam donosi kao rezultat mnoštvo akademskih programa i želite istražiti izvještaje pa nastojite isključiti dokumente koji sadrže <i>Odsjek za</i> ili <i>Škola</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                | <p>OPERATOR AND NOT pomaže sa:<br/>       "biomedicinski inženjering" AND rak<br/>       AND NOT "Odsjek za" AND NOT "Škola"</p> <p>ili -ISKLUČUJE približno ekvivalentne:<br/>       "biomedicinski inženjering" rak -<br/>       "Odsjek za" - "Škola"</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <p>Da li postoje sinonimi, različite jezičke varijante ili, u slučaju stranih jezika, varijacije u spelovanju ili različiti oblici spelovanja za istu riječ kod nekih od vaših termina?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>pozorište, kazalište</i> sa <i>festival</i></li> <li>• <i>prijevod, prevod</i> sa <i>poezija</i></li> <li>• <i>mlijeko, mleko</i> sa <i>tehnologija</i></li> <li>• <i>women, females</i> sa <i>networking</i></li> <li>• <i>Sarajevo, Sarajevo</i> sa <i>peace</i></li> <li>• <i>literature, litterature</i> sa <i>French, francaise</i></li> </ul> | <p>OPERATOR OR pomaže sa:<br/>       (pozorište OR kazalište) AND festival<br/>       (prijevod OR prevod) AND poezija<br/>       (women OR females) AND networking<br/>       (Sarajevo OR Sarajevo) AND peace<br/>       (literature OR litterature) AND (French OR francaise)</p> <p>Na Googleu, velikim slovima OR (nije potrebno ukucavati "and"):<br/>       peace sarajevo OR sarajevo<br/>       literature OR litterature french OR francaise</p> <p>Na AllTheWebu, koristite zagradu i izostavite OR:<br/>       peace (sarajevo sarajevo)<br/>       (literature litterature) (french francaise)</p> |
| <p>Da li tražite početne stranice (home page) i/ili druge dokumente primamo o vašem terminu/izrazu?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Home page <i>Sarajevo film festival</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <p>OGRANIČITE SE NA NASLOV (TITLE) u dokumentima<br/>       intitle:"sarajevo film festival"<br/>       intitle:"evropske integracije"</p> <p>Na Googleu, koristite intitle:"evropske</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |

|                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                   |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Stranice o procesu <i>evropskih integracija</i> prije svega</li> </ul>                                                                 | integracije"                                                                                                                      |
| Tražite li termine sa više mogućih završetaka ? <ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>Feminizam, feministica, feminističko</i></li> <li>• <i>Dijete, djeca</i></li> </ul> | Neki sistemi automatski traže varijacije završetaka riječi (stemming).<br>Da biste bili sigurni koristite OR :<br>dijete OR djeca |

### Tri osnovne "familije", odnosno tipa alatk za pretraživanje

#### 1. Definisani pretraživači (NAJBOLJI pretraživači za upotrebu – LISTA prednosti):

- Izrađeni pomoću robot programa – a ne selekcijom koju su izvršili ljudi
- NISU organizovani na osnovu predmetnih kategorija – sve stranice su rangirane prema kompjuterskom algoritmu
- Sadrže puni tekst (svaku riječ) web stranica na koje se povezuju – stranice nalazite tako što povezujete riječi na stranicama koje želite
- Velike su i često povlače mnogo informacija – za složenije pretrage koristite one koje dozvoljavaju pretragu unutar rezultata (podpretragu)
- NISU evaluirane – sadrže „dobar, loš i zao“ – Vi morate da evaluirate sve što pronađete

#### 2. Definisani predmetni direktoriji (NAJBOLJI predmetni direktoriji za upotrebu – LISTA prednosti):

- Izrađene na osnovu odabira kojeg su izvršili ljudi – a pomoću kompjuterskih ili robot programa
- Organizovane u kategorije predmeta, klasifikacija stranica na osnovu predmeta – predmeti nisu standardizovani i variraju prema veličini svakog direktorija
- NIKADA ne sadrže puni tekst web stranica na koje se povezuju – možete jedino pretraživati ono što vidite (naslovi, opisi, kategorije predmeta itd.) – koristite šire ili uopštene termine
- Veličina im varira, od malih i specijalizovanih do velikih, u odnosu na većinu pretraživača koji su ogromni po veličini
- Često pažljivo evaluirane i označene. (Ali ne uvijek!!)

#### 3. Sadržaji baza podataka ili "nevidljivi web" (kako pronaći ove baze podataka na „nevidljivom webu“):

- Definicija: „Nevidljivi web“ predstavlja stranice koje ne mogu biti pronađene pomoću pretraživača i rijetko su uvrštene unutar predmetnih direktorija. Za razliku od njega, „vidljivi web“ je ono što možete vidjeti koristeći se ovim alatkama. „Nevidljivi web“ nudi, otprilike, dva do tri puta više stranica u odnosu na „vidljivi web“.
- ZAŠTO? Postoji mnogo specijalizovanih baza podataka za pretraživanje za koje WWW omogućava pristup preko dijaloškog okvira (dialog box)<sup>14</sup> na web stranici. Termin koji tražite šalju se u specijalizovanu bazu podataka i vraćaju se preko druge web stranice koja je dinamički generisana za vaš odgovor. Nakon vaše pretrage nigdje se ne zadržava.
  - Pretraživači ne mogu pristupiti takvim dinamički generisanim stranicama, jer robot programi, odnosno spideri, koji ih prave *ne mogu pokrenuti* pretragu potrebnu za generisanje stranica. Robot programi pronalaze stranice tako što posjećuju sve hiperveze na stranicama „za koje znaju“. Ukoliko negdje ne postoji hiperveza koju spider može iskoristiti da regeneriše pretragu specijalizovanih baza podataka, onda mu je sadržaj baze podataka nedostupan. Za pretraživače su, također, zatvorene i stranice koje zahtijevaju lozinku. (Postoji još nekoliko drugačijih tipova stranica koje pretraživači ne uključuju.)

<sup>14</sup> dialog box = dijaloški okvir – prema računarskom praktikumu na lokaciji [www.math.hr](http://www.math.hr)

- Direktoriji rijetko imaju sadržaj ovih web stranica, ali pošto su direktoriji izrađeni od strane ljudi (koji mogu da kucaju), ne postoji razlog zbog kojeg direktoriji ne mogu sadržavati veze koje bi pokrenule dinamički generisanu pretragu u bazi podataka svaki put kad se na njih klikne.

Šta je sa metapretraživačima i portalima (Gateway Page)<sup>15</sup>?

Metapretraživači (NAJBOLJI metapretraživači za upotrebu – LISTA prednosti) :

- Definicija: Metapretraživači traže više nego obični pretraživači i/ili predmetni direktoriji odjednom i zatim kompiliraju rezultate na odgovarajući način, ponekad usklađujući sve rezultate u jedinstven format i listu. Neki nude dodatne olakšice, kao npr. mogućnost rafinirane pretrage, označavaju koji su pretraživači ili direktoriji korišteni, vrijeme provedeno na svakom itd. Neke od njih morate preuzeti i instalirati na vaš kompjuter, gdje većina radi kao server side aplikacije<sup>16</sup>.
- Ograničenje: Kao kupovina svega na jednom mjestu, ideja ima dobar odziv, ali primjena rezultata limitira vašu mogućnost kontrolisanja gdje ćete „kupovati“. *Nijedan od metapretraživača nije dobar kao što to možete biti vi ukoliko naučite da efektivno pretražujete!* Oni su divna zamisao, ali i razočaranje prilikom primjene.
- Preporuka: Ovakv vodilj će nastaviti pratiti razvoj tehnologija metapretraživača, ali ih više ne preporučuje kao strategiju pretraživanja. Brzi su i prijavni, nisu detaljni, često izostavljaju Google (najbolji pretraživač do sada), uvijek izostavljaju Northern Light (koristan za akademsku pretragu) i ne pružaju mogućnost da iskoristite prednosti napredne pretrage na bilo kojem pretraživaču. Također, nepredvidljivi su prilikom načina na koji će prenijeti složenu pretragu, tako da nikad ne znate na koji način će tražiti.

Definisani direktoriji predmetnih vodiča i portali (gateway stranice) (neki od direktorija ovog tipa koji su se pokazali kao dobri):

- Specijalizovani predmetni direktoriji na web stranicama kompiliranim od strane nekog „stručnjaka“ koji je proveo dosta vremena pretražujući web i sakupljajući vodiče za određena polja, predmete, discipline itd.
- Veoma korisni prilikom akademske pretrage
- Locirate ih kao i druge predmetne direktorije

Preporučeni pretraživači: tabela karakteristika

Google posjeduje najveću bazu podataka web stranica, uključujući i mnoge druge tipove web dokumenata ( PDF, Word, Excel, PowerPoint dokumente). Uprkos prisustvu mnogih reklama i mogućem neredu koje unose blog stranice, kao i elektronske diskusione grupe (newsgroups)<sup>17</sup>, Googleovo rangiranje popularnosti na vrh rezultata pretrage često postavlja web stranice koje su vrijedne za pogledati.

Google često nije dovoljan. Manje od polovine pretraživog weba moguće je pretražiti pomoću Googlea. Studije pokazuju da blizu polovine od ukupnog broja stranica u nekoj bazi podataka pretraživača, postoje jedino u toj bazi podataka. Stoga je potrebno potražiti i drugo mišljenje. Za takvu namjenu preporučujemo Teoma ili Yahoo! Search. Više ne preporučujemo upotrebu metapretraživača, iako neke mogućnosti na Dogpile i Vivisimo Clusty mogu biti korisne kod nekih pretraga.

Mogućnosti koje su zajedničke za sve pretraživače koje preporučujemo. Pretraživači su postaju pomalo standardizovani, tako da nam omogućavaju da ponekad koristimo iste tehnike pretraživanja za sve:

<sup>15</sup> Gateway Page= portal, kaplja, mrežni prolaz

<sup>16</sup> Nismo pronašli zadovoljavajući prijevod izraza server side aplikacija

<sup>17</sup> newsgroups = elektronske diskusione grupe - prema Bibliotekarskom terminološkom rječniku: englesko-arpski i arpsko engleski (WWW Izdanje)

| Ono što MOŽETE na Google, Yahoo! i Ask.com                                                                                                                                                                                                                                    | Ono što NIJE podržano na Google, Yahoo! ili Ask.com                                                                                                                            |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>Traženje fraza stavljanjem termina pod navodne znake</li> <li>OR pretraživanje sa velikim OR</li> <li>- „isključuje“, + „uključuje“ tačnu formu riječi</li> <li>Ograničenje rezultata na osnovu jezika u naprednoj pretrazi</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Skraćivanje – koristite OR pretragu za varijante (avion OR avioni)</li> <li>Nije bitno da li koristite mala ili velika slova</li> </ul> |

Neke od razlika između pretraživača:

| Pretraživači                                                         | Google<br>www.google.com                                                                                                                                                                                                                                                                    | Yahoo! Search<br>search.yahoo.com                                                                                                         | Ask.com<br>www.ask.com                                                                                               |
|----------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Hiperveze za pomoć                                                   | Google help pages<br><a href="http://www.google.com/support/">http://www.google.com/support/</a>                                                                                                                                                                                            | Yahoo! help pages<br><a href="http://help.yahoo.com/">http://help.yahoo.com/</a>                                                          | Ask help pages<br><a href="http://about.ask.com/">http://about.ask.com/</a><br>(klikni na hipervezu Help Central)    |
| Veličina, tip<br>Veličina varira<br>prema širini i<br>frekventnosti. | OGROMAN. Veličina nije priložena ni na jedan način koji bi omogućio poređenje. Vjerovatno najveći. Najveći prema testovima.                                                                                                                                                                 | OGROMAN. Navodno ima preko 20 miliona „web objekata“.                                                                                     | VELIK. Navodno ima oko 2 miliona potpuno indeksiranih, pretraživih stranica. Teži da postane broj jedan po veličini. |
| Bitne karakteristike<br>i ograničenja                                | Rangiranje popularnosti pomoću PageRank™<br>(v. <a href="http://www.google.com/technology/index.html">http://www.google.com/technology/index.html</a> )<br>Indeksira prvih 101KB web stranica, i 120KB PDF-ova.<br>~ ispred riječi ponekad pronalazi sinonime (~help > FAQ, tutorial, itd.) | Kratice omogućavaju brz pristup rječniku, sinonimima, patentima, saobraćaju, stokovima, enciklopediji i više.                             | Subject-Specific Popularity™ rangiranje. Predlaže šire i uže termine.                                                |
| Traženje fraza                                                       | Da. Koristite " ". Traži česte "stop riječi" ako su dio fraze i pod navodnicima.                                                                                                                                                                                                            | Da. Koristite " "                                                                                                                         | Da. Koristite " ". Traži česte "stop riječi" ako su dio fraze i pod navodnicima.                                     |
| Operatori                                                            | Djelimično. AND se podrazumijeva između riječi.<br>OR velikim slovima.<br>- isključuje.<br>Nema ( ), odnosno nesting <sup>13</sup> .<br>Kod napredne pretrage djelimični operatori dostupni su u prozoru za pretragu.                                                                       | Prihvaća AND, OR, NOT ili AND NOT, i ( ). Moraju biti velika slova. Morate staviti termine spojene sa OR u zagradama (klasični operator). | Djelimično. AND se pretpostavlja između riječi.<br>OR velikim slovima.<br>- isključuje.<br>Nema ( ) ili nesting.     |
| „+“=„uključuje“/ „-“=„isključuje“                                    | - „isključuje“<br>+ omogućava da povučete "stop riječi" (+in)                                                                                                                                                                                                                               | - „isključuje“<br>+ omogućava da pronađete zajedničke riječi: "+in truth"                                                                 | - „isključuje“<br>+ omogućava da povučete "stop riječi" (+in)                                                        |
| Potpretraživanje                                                     | Podrazumijeva nešto poput: Na dnu stranice sa rezultatima, kliknite „pretraži među rezultatima“ ("Search within results") i                                                                                                                                                                 | Dodaje termine.                                                                                                                           | Podrazumijeva nešto poput: dodaje termine.                                                                           |

<sup>13</sup> Nismo pronašli zadovoljavajući prijevod izraza *nesting*

|                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                           |                                                                                           |
|--------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                      | ukucajte više termina. Dodaje termine.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                           |                                                                                           |
| Rangiranje rezultata                 | Zasniva se na popularnosti stranice. Popularnost se određuje prema broju hiperveza na datu stranicu sa drugih stranica. Određena stranica je visoko rangirana ako postoji mnogo veza na nju sa drugih stranica. Fuzzy AND <sup>18</sup> korišteno. Povezivanje i rangiranje na bazi „skrivenih“ verzija stranica koje ne moraju biti najnovija verzija.                            | Automatski Fuzzy AND.                                     | Bazira se na Subject-Specific Popularity™, veže se za stranicu preko povezanih stranica.  |
| Ograničenje polja                    | link:<br>site:<br>intitle:<br>inurl:<br>Prozori za napredno pretraživanje za većinu navedenih.<br>Nudi Uncle Sam (v., <a href="http://www.google.com/ig/usgov">http://www.google.com/ig/usgov</a> ) za federalne stranice SAD-a i druge posebne pretrage (v., <a href="http://www.google.com/options/specialearches.html">http://www.google.com/options/specialearches.html</a> ). | link:<br>site:<br>intitle:<br>inurl:<br>url:<br>hostname: | intitle:<br>inurl:<br>site:                                                               |
| Skraćivanje                          | Nema skraćivanja. Traži različite završetke ili sinonime odvojeno, odvajajući sa OR (velikim slovima):<br><i>airline OR airlines</i>                                                                                                                                                                                                                                               | Nijedno. Tražite sa OR kao i na Google.                   | Nijedno. Tražite sa OR kao i na Google.                                                   |
| Senzitivnost za padeže               | Nema.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Nema.                                                     | Nema.                                                                                     |
| Jezik                                | Da. Većina romanskih i ne-romanskih jezika unutar <u>naprednog pretraživanja</u> .                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Da. Većina romanskih i neromanskih jezika.                | Da. Većina romanskih jezika. Koristite <u>napredno pretraživanje</u> da biste ograničili. |
| Ograničenje prema starosti dokumenta | Na <u>naprednom pretraživanju</u> .                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Na <u>naprednom pretraživanju</u> .                       | Na <u>naprednom pretraživanju</u> .                                                       |
| Prijevod                             | Da, na prevedi ovu stranicu, hipervezi koja se nalazi na nekim stranicama. Podrazumijeva prijevod na engleski i sa engleskog jezika, te sa većine evropskih jezika, kao i na kineski, japanski i koreanski.                                                                                                                                                                        | Da.                                                       | Ne.                                                                                       |

### Kako pretraživači funkcionišu?

Pretraživači za opšti web (poput navedenih) ne pretražuju zaista World Wide Web direktno. Svaki od njih pretražuje baze podataka sa punim tekstom web stranica odabranih od miliona koje se nalaze na serverima. Kada pretražujete web koristeći pretraživač, zapravo, uvijek tražite nešto poput kopije realne web stranice. Kliknete li na veze unutar rezultata pretraživanja vi, praktično, povlačite sa servera trenutnu verziju stranice.

<sup>18</sup> Nismo pronašli zadovoljavajući prijevod izraza Fuzzy AND

Baze podataka pretraživača biraju i izrađuju robot programi koji se zovu spideri. Iako se kaže kako oni „pužu“ webom tražeći stranice koje bi uključili, oni, u suštini, stoje u mjestu. Robot programi nalaze stranice koje bi mogli uključiti tako što prate hiperveze na stranicama koje su već u njihovoj bazi podataka (tj. za koje „već znaju“). Oni ne mogu razmišljati, otkucati jedinstvenu lokaciju izvora, ili koristiti sopstveni sud da bi „odlučili“ da potraže nešto i vide šta ima na webu o tome. (Kompjuteri postaju sve sofisticiraniji iz dana u dan, ali još uvijek nemaju mozak.)

Ako web stranica nije povezana ni sa jednom drugom stranicom, robot programi je ne mogu naći. Jedini način da se nova stranica – na koju nije povezana nijedna druga – pronađe pomoću pretraživača jeste da njen administrator pošalje kompanijama, poput Goglea ili Yahoóa, nešto slično zahtjevu da se ta stranica uključi u pretraživač. Sve kompanije ovog tipa nude načine kako da se to uradi.

Nakon što robot program pronađe stranice, proslijeđuje drugom kompjuterskom programu na „indeksiranje“. Ovaj program identifikuje tekst, hipertekstualne veze i druge sadržaje na stranici. Pohranjuje ih u baze podataka pretraživača na način da se baze podataka mogu pretraživati pomoću ključnih riječi i drugim naprednim načinima pretrage, pa će prema tome, stranica biti pronađena ukoliko vaša pretraga odgovara njenom sadržaju.

Neki tipovi web stranica i hiperveza isključeni su iz većine pretraživača na osnovu politike pretraživača. Druge su isključene, jer im robot programi pretraživača ne mogu pristupiti. Stranice koje su isključene označavaju se kao „nevidljivi web“ – ono što ne vidite u rezultatima pretraživača. „Nevidljivi web“ je dva do tri puta veći od „vidljivog“.

Šta su metapretraživači? Kako funkcionišu?

Pri korištenju metapretraživača ukucavate ključne riječi u prozor za pretraživanje i tada se vaša pretraga prenosi simultano na više individualnih pretraživača i njihove baze podataka za web stranice. U roku od nekoliko sekundi dobijate rezultate sa svih pretraživača uključenih u pretragu. Metapretraživači ne posjeduju bazu podataka web stranica, već šalju vaše termine za pretragu bazama podataka koje održavaju kompanije pretraživača.

Da li su "pametniji" metapretraživači i dalje pametniji?

"Pametnija" tehnologija metapretraživača uključuje povezivanje u grupe i lingvističku analizu koja nastoji da vam prikaže teme u okviru rezultata, te neke fine tekstualne analize i prikaze koji vam mogu pomoći da dublje tragate za setom rezultata. Međutim, nijedna od ovih tehnologija nije kvalitetnija od baza podataka pretraživača iz kojih pronalaze rezultate.

Neki metapretraživači dozvoljavaju da imate uvid u najveće, najkorisnije baze podataka pretraživača. Oni vraćaju rezultate sa manjih i/ili besplatnih pretraživača i raznih besplatnih direktorija, često malih i veoma komercijalnih. (Ali, pogledajte Dogpile, dolje naveden. Dogpile, također, nudi jedinstveni paralelni način za pregled i komparaciju svakog rezultata pretraživača. Korisno je vidjeti kolika je razlika.)

Navedene metapretraživače i njihove alate koristite "na vlastiti rizik". Niti ih zabranjujemo, niti ih preporučujemo.

Bolji metapretraživači

| Alatke metapretraživača | Šta se traži (često se mijenja)                                                  | Mogućnost složene pretrage                                                   | Prikaz rezultata                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Clusty<br>clusty.com    | Tranutno traži razne besplatne pretraživače i direktorije, ne Google niti Yahoo. | Prihvata i „prevodi“ složene pretrage sa operatorima i ograničavanjem polja. | Rezultati praćeni potpodjelama predmeta baziranim na riječima u rezultatima pretrage, obično dajući glavne teme (Vivisimo Clustering Engine™ v., <a href="http://vivisimo.com/html/products">http://vivisimo.com/html/products</a> ). |
| Dogpile                 | Pretražuje Google,                                                               | Prihvata logiku                                                              | Dogpile omogućava da vidite rezultate za                                                                                                                                                                                              |



|                 |                                                                                                                                                                                                                  |                                                  |                                                                                                                                      |
|-----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| www.dogpile.com | Yahoo, LookSmart, AskJeeves/Teoma, Google ADS, MSN pretragu. Web lokacije koje su otkupili rangiranje i inkluziju su umiješani. Pazite na Sponzorirano od... (Sponsored by...) linkove ispod rezultata pretrage. | operatora, naročito u slučaju napredne pretrage. | sve pretraživače pojedinačno, možete ih mudro iskoristiti kao listu za poređenje. Kliknite na ikone pretraživača na "Best of Breed." |
|-----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

## Metapretraživači za OZBILJNO dublje pretraživanje

| Alatke metapretraživanja           | Šta se traži (Često se mijenja.)                                                                                                                    | Mogućnost složene pretrage                                                                                                                                                                               | Prikaz rezultata                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| SurfWax<br>www.surfWax.com         | Bolji nego prosječni pretraživači. Može se kombinovati sa obrazovnim, alatima vlade SAD-a i novim izvorima ili mnogim drugim kategorijama.          | Prihvata " ", "+" i "-". Podrazumijeva se AND između riječi. Preporučujemo jednostavnije pretrage koje dozvoljavaju SurfWaxovim SiteSnaps i drugim alatima da vam pomognu da dublje istražite rezultate. | Kliknite na izvornu hipertekstualnu vezu da vidite kompletne rezultate pretrage. Kliknite na  da vidite pomoćni "SiteSnap™" u okviru sa desne strane, koji je izdvojen iz većine web lokacija. Ima mnogo dodatnih mogućnosti za uvid u okviru web lokacije. |
| Copernic Agent<br>www.copernic.com | Izaberite iz liste pretraživača, klikom na Karakteristike (originalno, Properties), hipervezu koja se nalazi kod prozora za napredno pretraživanje. | ALL, ANY, Phrase i više. Također, moguća je pretraga pomoću operatora u okviru rezultata pod Prečisti (originalno, Refine). (Moćno!)                                                                     | Mora biti preuzet na računar i instaliran, a osnovna verzija je besplatna.                                                                                                                                                                                                                                                                   |

## Preporučeni opšti predmetni direktoriji: tabela karakteristika

| Predmetni direktoriji | Librarians' Index<br>www.lii.org | Infomine<br>infomine.ucr.edu | Academic Info<br>www.academicinfo.net | About.com<br>www.about.com | Google Directory<br>directory.google.com | Yahoo! Directory<br>dir.yahoo.com |
|-----------------------|----------------------------------|------------------------------|---------------------------------------|----------------------------|------------------------------------------|-----------------------------------|
|                       |                                  |                              |                                       |                            |                                          |                                   |



|                       |                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                        |                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                 |
|-----------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Veličina, tip         | Preko 16.000 web lokacija. Kompilirano od strane bibliotekara. Samo lokacije najboljeg kvaliteta. Odlični, napomene na koje se možete osloniti. | Preko 120.000 web lokacija. Odlični, napomene na koje se možete osloniti. Kompilirano od strane akademskih bibliotekara univerziteta i koledža u SAD-u. | Bogata selekcija od oko 25.000 stranica, odabranih kao „internet izvori akademskog i istraživačkog nivoa“ namijenjeni „dodiplomskom nivou ili višim“. Kratke napomene. | Preko 2 miliona, generalno dobrih, napomena, sačinjenih od strane „vodiča“ različitih nivoa stručnosti. | Oko 5 miliona web lokacija, odabranih putem Open Directory Projecta i poboljšanih pomoću Google pretraživanja i rangiranja. Često koristan za nalaženje „boljih“ rezultata, naročito za šire i široko pokriveno teme. | Oko 4 miliona web lokacija. Oskudni opisi i napomene. Često koristan, naročito za populame i komercijalne teme. |
| Traženje fraza        | Da. Koristite " "                                                                                                                               | Da. Koristite " " [termin termin] zahtijeva tačno poklapanje                                                                                            | Ne. Zbog " " pretraga ne uspijeva.                                                                                                                                     | Da. Koristite " "                                                                                       | Da. Koristite " "                                                                                                                                                                                                     | Da. Koristite " "                                                                                               |
| Logika operatora      | AND implicirano između riječi. Također, prihvata OR i NOT, i ( ).                                                                               | AND implicirano između riječi. Također, prihvata OR i NOT, i ( ).                                                                                       | AND implicirano između riječi. Također, prihvata OR, NOT, ( ). Preporučuje AND između riječi u većini pretraga.                                                        | Ne.                                                                                                     | OR, velikim slovima kao i na Google pretraživaču.                                                                                                                                                                     | Da, kao i na Yahoo! Search pretraživaču.                                                                        |
| Skraćenice            | Koristite *.                                                                                                                                    | Koristite *. Koristite " " ili     da biste tražili tačno određene termine.                                                                             | Ne.                                                                                                                                                                    | Koristite *. Nije uvijek prihvaćeno.                                                                    | Ne.                                                                                                                                                                                                                   | Ne.                                                                                                             |
| Pretraživanje oblasti | Napredno pretraživanje <sup>20</sup>                                                                                                            | Koristite opciju, koja je uključena u prozor <sup>21</sup>                                                                                              | Ne.                                                                                                                                                                    | Ne.                                                                                                     | Isto kao i na Google pretraživaču.                                                                                                                                                                                    | Da, kao i na Yahoo! Search pretraživaču.                                                                        |

<sup>20</sup> (na [http://lii.org/pub/htdocs/adv\\_search\\_home.htm](http://lii.org/pub/htdocs/adv_search_home.htm) ) omogućava pretraživanje pomoću operatora u okviru predmeta, naslova, opisa, dijelova URL-a i više.

<sup>21</sup> Prozor se nalazi ispod prozora za pretraživanje a da ograničite pretragu na KW (ključna riječ, keyword); SU (predmet, subject); GSU (opšta kategorija predmeta, general subject); TI (naslov, title); AU (autor, author); AN (napomene, annotations); RT (tip izvora, resource type); RA (naknada za pristup Izvoru/besplatno, ; resource amends) i dr.

Kako pronaći predmetne direktorije fokusirane na određenu temu, disciplinu ili oblast

Postoji na hiljade specijalizovanih direktorija na skoro svaku temu. Ukoliko želite pregled ili imate osjećaj da ste dovoljno tražili, pokušajte pronaći jedan. Često ih izrađuju eksperti – samoproglašeni ili zaista akreditovani. Evo nekih načina da ih pronađete:

Iskoristite bilo koji od navedenih predmetnih direktorija da pronađete određenji direktorij. Slijedi nekoliko savjeta:

- Na Librarians' Index, Infomine ili Academic Info potražite vaš predmet kao što biste za bilo koju drugu svrhu i držite oči otvorene za web lokacije koje izgledaju kao direktoriji. Pročitajte opise. Ponekad su ovi izvori identificirani kao „direktoriji“ (Directories), „virtualne biblioteke“ (org., Virtual Libraries) ili „portali“, odnosno „gateway stranice“ (org., Gateway Pages). Ova tri direktorija su dovoljno mala da možete proći kroz rezultate pretrage.
- Kod Yahoo i Google direktorija pokušajte dodati termine *web directories* ključnoj riječi za vaš predmet:

#### PRIMER:

civil war web directories  
weddings web directories

- Na About.com tražite na osnovu teme i to stranice koje su opisane kao "101" ili „vodiči“ (org., "guides") ili „direktorij“ (org., "directory"). About.com su sačinili „vodiči“ koji su i sami stručnjaci u oblastima koje uređuju. Ponekad napišu odličan pregled teme.

Pogledajte, također, savjete za pronalaženje baza podataka na webu. Autori direktorija često sebe nazivaju „bazom podataka“ i vice versa.

#### Šta je to „nevidljivi web“ ili „duboki web“?

„Vidljivi web“ je ono što vidite na stranicama sa rezultatima nekog pretraživača. Većinom, to je ono što vidite kod većine predmetnih direktorija. „Nevidljivi web“ je ono što ne možete „vidjeti“ unutar rezultata pretrage, te preko drugih hiperveza koje se nalaze na ovim tipovima alati.

Od 2000. godne programi tragači (crawlers)<sup>22</sup> i programi za indeksiranje, kod pretraživača su prevazišli mnoge tehničke barijere i to im je omogućilo da pronađu i obezbijede "nevidljive web stranice". Ove vrste web stranica ranije su bile nevidljive, ali sada se kod većine pretraživača mogu pronaći unutar rezultata:

- Stranice koje nisu u HTML formatima (PDF, Word, Excel, Corell suite, itd.), sada su „prevedene“ na HTML na većini pretraživača i mogu se „vidjeti“ u rezultatima pretrage.
- Stranice bazirane na skriptu čiji linkovi sadrže „?“ ili drugi kôd, pretraživači više ne isključuju iz pretrage.
- Stranice koje su dinamički generisane drugim tipovima softvera baza podataka (Active Server Pages, Cold Fusion) mogu biti indeksirane ako negdje postoji stabilna jedinstvena lokacija izvora, koju robot programi pretraživača mogu pronaći. Ranije su ove stranice uglavnom bile zanemarivane. Sada postoji mnogo vrsta dinamički generisanih stranica poput ovih koje se mogu naći na većini pretraživača. Negdje mora postojati stabilna veza na stranicu; pogledajte slijedeću sekciju.

Zašto?

Postoji mnoštvo prepreka koje pretraživači ne mogu prevazići. To je uzrok da OGROMAN broj web stranica još uvijek ne može biti pronađeno preko običnih pretraživača.

<sup>22</sup> **crawlers** = kompjuterski programi tragači

- Pretraživači još uvijek ne mogu kucati ili misliti. Ukoliko mogućnost da se pristupi web stranici zahtijeva kucanje, programi tragači nailaze na poteškoću koju ne mogu prevazići. Oni ne mogu tražiti online kataloge i ne mogu ukucati lozinku ili prijavu<sup>23</sup>.
- Sadržaj pretraživih baza podataka. Većina „nevidljivog“ ili „dubokog“ weba sačinjena je od sadržaja hiljada specijalizovanih baza podataka dostupnih putem weba. Kada ukucate upit na jednoj od ovih baza podataka, rezultati pretrage će se prikazati na web stranicama koje su generisane samo kao odgovor na vašu pretragu. Rijetko – kada su takve stranice pohranjene bilo gdje – lakše je i jeftinije da se stranica sa odgovorom na svaki upit dinamički generiše, nego da se pohranjuju sve stranice koje sadrže sve moguće odgovore na sve moguće upite koje su ljudi postavili bazi podataka.
  - Google Scholar (<http://scholar.google.com/>) je kolekcija citata sa hipervezama na izdavače i druge izvore, gdje neko može pokušati pristupiti publikaciji sa tekstom u punom obliku. Za većinu akademskih biblioteka (i neke druge), Google Scholar obezbjeđuje odgovarajuće hiperveze na online sadržaje tih biblioteka koji se kupuju samo za ekskluzivnu upotrebu njihovih članova. Ukoliko pretražujete Google Scholar, naći ćete dosta referenci novinskih članaka. Ono što vidite kada pretražujete pomoću Google Scholar-a jeste samo mali dio čitave publikacije koja postoji u mreži. Mnogo više je na novom tipu nevidljivog weba.
  - ZAŠTO? Google Scholar je jedini koji može obezbijediti citate za novinske sadržaje zbog kojih njegovi programi tragači mogu pronaći stabilne hiperveze. On ne može napraviti pretragu ili ukucati lozinku da bi pristupio člancima sa zaštićenim autorskim pravima, a koji se nalaze u bazama podataka većine izdavača. Neki eksperimenti, sprovedeni na UC Berkeleyu, pokazali su da se preko Google Scholar-a može pristupiti nekih 10% od svega na šta se tamo pretplate za studente, fakultet, osoblje i korisnike u kampusu. Na Berkeleyu se pretplaćuju na oko 200 različitih časopisa.
- Isključene stranice. Postoje neke vrste stranica koje kompanije poput Googlea, Yahooa, Ask.coma i sl., isključuju prema svojoj politici. Ne postoji nijedan tehnički razlog zbog kojeg ih ne bi mogle uključiti ukoliko žele. To je već pitanje selekcije šta uključiti, a šta ne u baze podataka koje su već ogromne i skupe za upravljanje i čija pretraživačka funkcija proizvodi niske prihode.
  - Dinamički generisane stranice male vrijednosti. Pomislite samo na milione mogućih web stranica koje bi bile generisane kada bi se uzeli u obzir sve pretrage unutar bibliotečkih online kataloga. Svaka od njih sačinjava stranicu sa rezultatima kao odgovor na posebne potrebe svakog čovjeka. Pretraživači ne žele sve ove stranice u svojim bazama podataka. One bi bile od malog interesa za bilo koga.
  - Mnogo baza podataka u ovoj kategoriji. Postoji na hiljade baza podataka javnih, službenih i za posebnu namjenu, koje sadrže javne, finansijske, logističke i druge vrste informacija. One trebaju da odgovore na veoma specifične upite, a od interesa su samo za nekolicinu ljudi. Čak i kada stabilne veze na te stranice postoje, pretraživači ih ne žele.

Kako pronaći „nevidljivi web“?

Jednostavno koncentrišite se na "baze podataka" i držite oči otvorenim. Možete pronaći pretraživu bazu podataka koja sadrži stranice „nevidljivog weba“ tokom rutinskog pretraživanja na većini opštih web direktorija. Od posebnog značaja prilikom akademske pretrage su:

- Librarians Index
- AcademicInfo
- Infomine

Koristite Google i druge pretraživače da locirate pretražive baze podataka tako što ćete tražiti specifičan pojam koji se odnosi na vaš predmet i riječ „baza podataka“ (org., "database"). Ukoliko baza podataka koristi termin „database“ na svojim web stranicama, vrlo je moguće da ćete je naći pomoću Googlea. Riječ "database" je,

<sup>23</sup> log in = prijava, prijavljivanje

također, veoma korisna kod pretrage teme na Google Directory ili Yahoo! directory, jer oni ponekad koriste isti termin da opišu pretražive baze podataka na njihovim popisima.

PRIMJERI za Google i Yahoo:

plane crash database  
languages database  
toxic chemicals database

Sjetite se da „nevidljivi web“ postoji. Ne zaboravite da, kao dodatak onome što ćete pronaći među rezultatima pretraživača (uključujući i Google Scholar) i većini web direktorija, postoje zlatni rudnici koje morate pretraživati direktno. Ovo uključuje licencirane članke, magazine, reference, archive vijesti i druge istraživačke izvore koje biblioteke i neke kompanije kupuju za one kojima je dozvoljeno da ih koriste. Pristup sadržaju nije besplatan za slijedeće: biblioteke i kompanije kupuju prava za sopstvene autorizovane korisnike da mogu vidjeti sadržaj. Ukoliko se pokažu kao slobodni, to je vjerovatno iz razloga što ste na neki način autorizovani da pretražujete i čitate sadržaj (korisnik biblioteke, uposlenik kompanije itd.).

Kao dio vaše pametne strategije pretraživanja weba bilo bi dobro da provedete malo vremena tražeći baze podataka vezane za vašu oblast ili temu studije ili istraživanja. Ali, zapamtite da sve autorske informacije – većina časopisa, magazina, novina i knjiga – nisu dostupne besplatno. Izdavači i autori ih kontrolišu prema autorskim i drugim pravilima distribucije. Bićete obaviješteni da platite ili da unesete lozinku da biste vidjeli tekst u punom obliku. Međutim, biblioteka čiji ste korisnik može imati pristup toj bazi podataka.

#### Nejasnost „nevidljivog weba“:

Veoma je teško predvidjeti koje web lokacije, vrste lokacija ili dijelovi web lokacija će biti ili neće biti dijelom „nevidljivog weba“. Na to utiče nekoliko faktora:

- Koje web lokacije replikuju neki od njihovih sadržaja na statične stranice (hibride od „vidljivih“ i „nevidljivih“ u nekoj kombinaciji)?
- Koji repliciraju sve (vidljivo preko pretraživača, ukoliko napravite pretragu koja povezuje termine na stranici)?
- Koje baze podataka ne repliciraju nijednu od njihovih dinamički generisanih stranica na hiperveze i moraju da se pretražuju direktno (potpuno nevidljivi)?
- Pretraživači mogu mijenjati politiku vezano za to šta će uključiti, a šta isključiti iz pretrage.

#### Želite naučiti više o „nevidljivom webu“?

- Članak "Duboki web" na Wikipediji (v., [http://en.wikipedia.org/wiki/Deep\\_web](http://en.wikipedia.org/wiki/Deep_web)) obezbjeđuje poprilično osvježan pregled problema, trenutnog stanja i tehnologija koje su povezane s ovim problemom.

Znalačko procjenjivanje web stranice tjera vas da radite dvije stvari odjednom:

1. Istrenirajte svoje oči i prste da rade više različitih tehnika koje će vam pomoći da brzo pronađete ono što želite da znate o web stranicama;
2. Istrenirajte svoj mozak da misli kritički, čak i sumnjičavo, tako što ćete postavljati serije pitanja koja će vam pomoći da odlučite koliko se može vjerovati web stranici.

1. Šta vam može reći URL (jedinствена lokacija izvora, Uniform Resource Locator)? (v., fusnotu pod brojem 9)

Tehnike za evaluaciju weba :

1. Prije nego što napustite listu sa rezultatima pretrage – prije nego što kliknete i postanete zainteresovani za bilo šta napisano na stranici – sakupite što je više moguće informacija sa jedinstvene lokacije izvora svake web stranice.
2. Onda odaberite stranice koje se najviše čine kao pouzdane i autentične.

| Pitanja koja se postavljaju:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Koje su implikacije?                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Da li je to nečija lična stranica?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Pročitajte URL pažljivo: <ul style="list-style-type: none"> <li>○ Obratite pažnju da li sadrži lično ime (kao <i>j.barker</i> ili <i>barker</i>) praćeno sa ~ , znak% , ili riječi "users"(korisnici), "members"(članovi) ili "people"(ljudi)</li> <li>○ Da li je server komercijalni ISP( Internet Service Provider)<sup>24</sup> ili drugi dobavljač (org., provider), uglavnom, web stranice koja je domaćin (org., host) (kao aol.com ili geocities.com)</li> </ul> </li> </ul> | <p>Lične stranice ne moraju biti uvijek „loše“, ali trebate istražiti informacije o autoru pažljivo. Za lične stranice ne postoji izdavački niti vaučer-vlasnik domena za informacije na stranici.</p>                                                                                                                      |
| <p>Od kojeg tipa domena dolazi?<br/>(obrazovni, neprofitni, komercijalni, vladni itd.)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Da li je domen odgovarajući za sadržaj? <ul style="list-style-type: none"> <li>○ Vladine lokacije: tražite .gov, .mil, .us, ili kôd druge zemlje</li> <li>○ Obrazovne lokacije: tražite .edu</li> <li>○ Neprofitne organizacije: tražite .org</li> </ul> </li> <li>• Ukoliko je iz strane zemlje, pogledajte kôd zemlje i pročitajte stranicu da biste bili sigurni ko je objavio.</li> </ul>                                      | <p>Tražite ono što odgovara, što se uklapa. Koja vrsta izvora informacija mislite da je najpouzdanija za vašu temu?</p>                                                                                                                                                                                                     |
| <p>Da li je objavio neki smislen entitet?<br/>Ko je „objavio“ stranicu?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Generalno, izdavač je agencija ili osoba koja operiše "server"kompjuterom na kojem je dokument objavljen. <ul style="list-style-type: none"> <li>○ Naziv servera je obično naziv napisan na prvom dijelu URL-a (između <i>http://</i> i prve kose crte <i>"/</i>)</li> </ul> </li> <li>• Da li ste čuli za taj entitet prije?</li> <li>• Da li odgovara nazivu web lokacije? Da li bi trebalo?</li> </ul>                                         | <p>Možete se osloniti na više informacija koje su objavljene od strane izvora:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Tražite New York Times vijesti na <a href="http://www.nytimes.com">www.nytimes.com</a></li> <li>• Tražite informacije o zdravlju na lokacijama nacionalnih zdravstvenih institucija.</li> </ul> |

2. Skenirajte obim stranice, tražeći odgovore na slijedeća pitanja:

Tehnike za evaluaciju web stranice :

1. Tražite linkove koji sadrže "About us" (O nama), "Philosophy" (Filozofija), "Background" (Osnovno), "Biography" (Biografija), "Who am I" (Ko sam) itd.

<sup>24</sup> ISP (Internet Service Provider) = dobavljač internet usluga - prema Bibliotekarskom terminološkom rječniku: englesko-srpski i srpsko-engleski (WWW izdanje)

2. Ako ne možete pronaći ovakvu hipervezu, onda možete pronaći ovu vrstu informacija ukoliko skratite URL INSTRUKCIJE za skraćivanje jedinstvene lokacije izvora: na vrhu lokacijskog prozora, izbrisite krajnje znakove URL-a i zaustavite se tačno prije svake kose crte ("/") (njih ostavite). Pritisnite „enter“ da provjerite da li možete vidjeti više o autoru ili prirodi web lokacije koja obezbjeđuje stranicu. Nastavite ovaj proces, jednu po jednu kosu crtu, sve dok ne stignete do prve kose crte koja je ispred naziva domene. To je web stranica servera ili „izdavača“.
3. Potražite datum posljednjeg ažuriranja ("last updated") – obično se nalazi na dnu web stranice. Provjerite datum na svim stranicama web lokacije. Ne oslanjajte se na datum koji se nalazi na *Internet Explorer File Properties* ili *Netscape/Mozilla View|Page Info displays*. Ovi datumi mogu biti automatski predstavljani kao trenutni i beskorisni su pri kritičkoj evaluaciji.

| Pitanja koja se postavljaju:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Koje su implikacije?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Ko je autor web stranice?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Potražite ime autora ili naziv organizacije, institucije, agencije ili bilo koga ko je odgovoran za stranicu <ul style="list-style-type: none"> <li>E-mail kontakt nije dovoljan</li> </ul> </li> <li>Ukoliko ne postoji lično autorstvo, potražite organizaciju ili agenciju koja je odgovorna za stranicu. <ul style="list-style-type: none"> <li>Ukoliko ne možete pronaći ove informacije, locirajte izdavača skraćujući URL (prema opisanom postupku). Da li je izdavač odgovoran za sadržaj? Da li obješnjava na bilo koji način zašto stranica postoji?</li> </ul> </li> </ul>                                                                                                             | <p>Sve web stranice kreirane su sa nekom svrhom koju je osmislila neka osoba, agencija ili entitet. One jednostavno ne „rastu“ na webu kao plijesan na vlažnim mjestima.</p> <p>Vi tražite nekoga ko tvrdi da je odgovoran za sadržaj.</p> <p>E-mail adresa, bez dodatnih informacija o autoru, nije dovoljna za procjenu zasluga autora.</p> <p>Ukoliko je ovo sve što imate, probajte poslati e-mail autoru i ljubazno ga zamoliti za više informacija o njemu/njoj.</p> |
| <p>Da li je stranica datirana? Da li je redovno ažurirana?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Da li je "stara" ili "prašnja" informacija o temi koja je zavisna od faktora vremena ili se mijenja?</li> <li>OPREZ: Nedatirane činjenične ili statističke informacije nisu ništa bolje od anonimnih informacija. Nemojte ih koristiti.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <p>Koliko blizak datum mora biti ovisi o vašim potrebama.</p> <p>Za neke teme potrebne su trenutne informacije. Za druge, želite informacije koje su postavljene na web otprilike u vrijeme kad su postale poznate.</p> <p>U nekim slučajevima, važnost datuma govori vam da li autor još uvijek ima interesa za stranicu ili je napustio.</p>                                                                                                                             |
| <p>Kakav je doprinos autora u odnosu na temu?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Da li autorovo znanje ili obrazovanje djeluje kao da je u pitanju neko ko je kvalifikovan da piše o toj temi?</li> <li>Da li je možda autor stranice neko ko se time bavi kao hobiem, kao samoprozvani stručnjak ili entuzijasta? <ul style="list-style-type: none"> <li>Da li je stranica samo nečije mišljenje? Postoji li ijedan razlog da vjerujete sadržaju ove stranice više nego drugim?</li> <li>Da li je sadržaj stranice predstavljen na bombastičan, ekstremno način, uz pretjerivanje?</li> </ul> </li> <li>Ukoliko ne možete utvrditi jasne pokazatelje doprinosa autora, dobro pogledajte dokumentacijski osnov autorskog rukopisa (slijedeća sekcija).</li> </ul> | <p>Bilo ko može postaviti bilo šta na web u samo nekoliko minuta. Vaš zadatak jeste da razlikujete da li je nešto pouzdano ili upitno.</p> <p>Mnoge web stranice su nečija mišljenja ponuđena na širokom javnom forumu.</p> <p>Treballi biste tražiti autora sa istim nivoom zasluga, autoriteta i dokumentacijom koje biste očekivali od tekstova objavljenih u uglednom štampanom izvoru (knjizi, novinskom članku, kvalitetnoj periodici).</p>                          |



## 3. Ispitajte kvalitet informacija:

Tehnike za evaluaciju weba :

1. Potražite hiperveze pod nazivom "links" (hiperveze) "additional sites" (dodatna web lokacije) "related links" (hiperveze koje se odnose na temu) itd.

2. Ukoliko u tekstu vidite brojeve fusnota ili hiperveze koje bi se mogle odnositi na dokumentaciju, izdvojite nešto vremena da ih istražite.

Kojoj vrsti publikacija ili web lokacija pripadaju? Uglednim? Naučnim?

Da li su realni? Na webu (gdje nijedan izdavač ne uređuje stranice, u smislu uređivanja kakvo postoji u štampanim publikacijama), moguće je stvoriti potpuno lažne reference.

3. Pogledajte ko je izdavač web stranice (prvi dio URL-a).

Očekujte članak iz magazina, novinski članak i neke druge publikacije koje mogu doći od izvornog izdavača, AKO je publikacija dostupna na webu.

Pogledajte na dnu takvih članaka informacije o autorskim pravima ili dozvolama za njegovo reprodukovanje.

| Pitanja koja se postavljaju:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Koje su implikacije?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Da li su izvori dokumentovani fusnotama ili hipervezama?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Odakle je autor preuzeo informaciju? <ul style="list-style-type: none"> <li>◦ Kao i u objavljenim naučnim/akademskim časopisima i knjigama, trebali biste očekivati dokumentaciju.</li> </ul> </li> <li>• Ukoliko postoje hiperveze na druge stranice kao izvore, da li su u pitanju pouzdani izvori?</li> <li>• Da li hiperveze funkcionišu?</li> </ul>                                                                                 | <p>U naučno-istraživačkom radu, kredibilitet većine napisanih radova očitava se preko dokumentacije fusnota ili drugih sredstava za upućivanje na izvore informacija. Izražavati ono u šta vjerujete bez dokumentacije nije ništa bolje od izražavanja mišljenja ili stava. Kakav kredibilitet se traži za vaše istraživanje?</p> <p>Izuzetak može biti pisanje u veoma uglednim časopisima. Ali to nije naučno. Provjerite sa vašim mentorom prije nego što upotrijebite ovu vrstu materijala.</p> <p>Hiperveze koje ne funkcionišu, hiperveze koje upućuju na „slabe“ stranice, ne pomažu poboljšanju kredibiliteta vašeg pretraživanja.</p> |
| <p>Ukoliko je u pitanju reprodukovana informacija (od drugog izvora), da li je potpuna, neizmijenjena, nije lažna ili krivotvorena?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Da li je prekucana? Ako jeste, mogla bi biti izmijenjena.</li> <li>• Da li je reprodukovana iz druge publikacije? <ul style="list-style-type: none"> <li>◦ Da li su obezbijeđene i dozvole za prijenos informacija?</li> <li>◦ Da li postoji razlog zbog kojeg nema hiperveza na originalni izvor ako je online (umjesto reprodukovanja)?</li> </ul> </li> </ul> | <p>Možda ćete morati pronaći original da biste se uvjerali da kopija nije izmijenjena i da je potpuna.</p> <p>Pogledajte URL: da li je sa g izvora?</p> <p>Ukoliko pronađete legitiman članak iz uglednog časopisa ili druge publikacije, uz njega bi trebala stajati izjava o autorskim pravima i/ili dozvoli za doštampavanje. Ukoliko nije tako, onda je to sumnjivo.</p> <p>Pokušajte pronaći izvor. Ukoliko jedinstvena lokacija izvora dokumenta nije sa g izvora, onda je vrlo vjerovatno da je nelegalno reprodukovana i da bi tekst mogao biti izmijenjen, čak iako posjeduje informaciju o autorskim pravima.</p>                    |

Da li postoje hiperveze na druge izvore vezane za tu temu?

- Da li su hiperveze dobro odabrane, dobro organizovane i/ili evaluirane/notirane?
- Da li hiperveze funkcionišu?
- Da li hiperveze predstavljaju druga mišljenja i stavove?
- Da li hiperveze (ili nedostatak njihovih stavova) indicira na pristrasnost?

Mnoge dobro razvijene stranice nude hiperveze na druge stranice koje se tiču iste teme koju i oni razmatraju. Na taj način vas pozivaju da uporedite njihove informacije s onima na drugim stranicama. Hiperveze koje nude i suprotna i vlastita stanovišta, obično su signal da se radi o stranicama koje su izbalansirane i nepristrasne u odnosu na one koje nude samo jedno stanovište. Nešto nije rečeno što bi moglo biti rečeno? A možda bi i bilo rečeno da su prikazani svi stavovi? Uvijek gledajte da li je prisutan pristrasan stav.

Naročito ako se slažete s nečim, pogledajte da li je prisutan pristrasan stav.

#### 4. Šta kažu drugi?

Tehnika za evaluaciju weba:

1. Saznajte šta druge web stranice povezuju sa stranicom koju istražujete/evaluirate.

a) Koristite alexa.com (v., <http://alexa.com/>) URL informacije:

Jednostavno kopirajte jedinstvenu lokaciju izvora u prozor za pretraživanje na alexa.com.

U zavisnosti od učestalosti posjeta na stranicu, vidjet ćete:

- Rang posjeta
- Subjektivne preglede i prikaze
- "Statistiku web lokacije", uključujući i istoriju nekih stranica, lokacija koje se povezuju na stranicu
- Informacije o kontaktima/vlasniku domene
- Hiperveze na internet arhivu koja se odnosi na istoriju web lokacije "Wayback Machine" (v., <http://web.archive.org/collections/web.html>)

b) Povežite se na „link:“ tražite preko Googlea, Yahooa ili drugih pretraživača koji vam ovo omogućavaju.

INSTRUKCIJE za povezivanje na „link:“ pretraga putem Googlea ili Yahooa:

1. Kopirajte jedinstvenu lokaciju izvora stranice koju istražujete ("Ctrl+C" u Windowsu).

2. Idite na lokaciju pretraživača i ukucajte „link:“ u prozor za pretraživanje.

3. Kopirajte URL te lokacije u prozor za pretraživanje odmah nakon „link:“ (nema razmaka između).

Sve izlistane stranice u rezultatima sadrže jedan ili više hiperveza na stranicu koju tražite. Ukoliko ne pronađete nijedan link, onda probajte skraćivati dio URL-a, zaustavljajući se nakon svake kose crte („“).

2. Proverite stranicu pomoću uglednih direktorija koji evaluiraju sadržaj stranice (Librarians' Index, Infomine, About.com, AcademicInfo ili neki drugi specijalizovani direktorij kojem vjerujete).

INSTRUKCIJE: idite na lokaciju direktorija i tražite naslov web lokacije koju istražujete. Potražite izdavača ukoliko ne možete da pronađete određenu stranicu sa veće web lokacije.

3. Potražite ime autora preko Googlea ili Yahooa.

INSTRUKCIJE za Google – tri načina za traženje imena:

a) bez navodnika - Jabberwocky Webauthor

b) sa navodnim znacima kao fraza - "Jabberwocky Webauthor"

c) sa navodnim znacima uključujući \* između/iza imena ili prezimena - "Jabberwocky \* Webauthor" (\* može biti za bilo koji inicijal u sredini, ili ako znamo samo ime/prezime).

| Pitanja koja se postavljaju:                                                                                                                                                                                                                                | Koje su implikacije?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Ko se povezuje na stranicu? <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ima li previše hiperveza?</li> <li>• Kakve su to hiperveze?</li> <li>• Šta one govore?</li> <li>• Da li je jedna od njih direktorij? Pokušajte pronaći šta direktorij kažu.</li> </ul> | Ponekad je stranica povezana jedino s drugim dijelovima sopstvene web lokacije (i nije baš neka preporuka).<br>Ponekad je stranica povezana s njenim fan-klubom i oponentima. Pročitajte oba gledišta.<br>Ukoliko se stranica, ili njena lokacija, nalaze u bona fide direktoriju, imajte na umu u kojoj mjeri podrazumijevaju kritičku evaluaciju hiperveza. |
| Da li je stranica navedena u jednom ili više uglednih direktorija?                                                                                                                                                                                          | Dobri direktoriji uključuju samo mali dio weba tako da je uključenost u direktorij bitna.<br><br>Ali, pročitajte šta direktorij kaže!<br>Moguće je da prikaz ne bude 100% pozitivan.                                                                                                                                                                          |
| Šta drugi kažu o autoru ili odgovornom tijelu?                                                                                                                                                                                                              | "Googleirati nekoga" može biti otkrovenje.<br>Budite sigurni da ste razmotrili izvor.<br>Ukoliko su stavovi radikalni ili kontroverzni, očekujte da ćete naći i oponente. Razmišljajte kritički o svim gledištima.                                                                                                                                            |

#### 5. Da li se to sve dodaje?

Tehnike za evaluaciju weba :

1. Vratite se korak unatrag i razmislite šta ste sve naučili o stranici. Slušajte svoju instinktivnu reakciju. Razmislite o tome zašto je stranica kreirana, koje su bile namjere autora.

Ukoliko imate nedoumica, pitajte svog mentora ili bibliotekara za savjet.

2. Obratite pažnju na mogućnost da ste žrtva ironije, prevare i sl.

3. Zapitajte se da li je web zaista najbolje mjesto preko kojeg možete pronaći izvore za istraživanje koje radite.

| Pitanja koja se postavljaju:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Pa šta? Koje su implikacije?                                                                                                                               |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Zašto je web stranica postavljena na web? <ul style="list-style-type: none"> <li>• Da informiše, nudi činjenice, podatke?</li> <li>• Objasni, uvjeri?</li> <li>• Proda, primami?</li> <li>• Podijeli?</li> <li>• Priloži?</li> </ul>                                                                                                                                                                             | Postoji više razloga. Web je javno mjesto, otvoreno za sve. Morate biti svjesni čitavog niza ljudskih namjera i mogućnosti koje se kriju iza web stranica. |
| Da li bi mogle biti Ironične? Satira ili parodija? <ul style="list-style-type: none"> <li>• Razmislite o „tonu“ stranice.</li> <li>• Humoristična? Parodija? Pretjerivanje? Napuhani argumenti?</li> <li>• Nezamislive fotografije ili redanje bezveznih slika?</li> <li>• Diskutovanje o nekom stavu s primjerima koji navode na pomisao da ono o čemu se raspravlja u krajnjem slučaju nije moguće.</li> </ul> | Lako je biti prevaren i to može učiniti da na kraju izgledate glupo.                                                                                       |

Da li je ono što ste pronašli dobro kao izvori koje biste mogli pronaći ako se koristite bibliotekom, indeksima koje su biblioteke postavile na web ili drugim štampanim izvorima?

- Da li ste potpuno fer? Da niste previše strogi? Ili potpuno objektivni? Tražite isti nivo „dokaza“ koji biste tražili i za štampanu publikaciju?
- Da li je lokacija dobra za jedno, a ne i za drugo?
- Da li vaše nade utiču na vašu pristrasnost?

Kakvi su vaši zahtjevi (ili vašeg mentora) po pitanju kvalitete i pouzdanosti informacija?

Generalno, objavljene informacije smatraju se pouzdanijim nego ono što se nalazi na webu. Međutim, mnoge ugledne agencije i izdavači prave odlične stvari „objavljajući“ ih na webu. Ovo se odnosi na većinu vlada, institucija i društava, mnoge izdavačke kuće i novinske izvore.

No, izdvojite nešto vremena da biste ih provjerili.

### **ZAŠTO? Principi evaluiranja onoga što pronađete na webu**

World Wide Web može biti odlično mjesto za istraživanje o mnogim temama. Ali, postavljanje dokumenata ili stranica na web je lako, jeftino ili besplatno, neregulisano i ne nadgleda se. U poznatom Steinerovom stripu, objavljenom u *New Yorkeru* (5. jula 1993.), prikazana su dva psa koja sjede ispred terminala i gledaju u ekran kompjutera; jedan kaže drugom: „Na Internetu, niko ne zna da si pas“. Veliko bogatstvo koje je internet donio društvu jeste mogućnost da ljudi izraze sebe, pronađu jedni druge, razmijene ideje, otkriju moguće partnere širom svijeta koje drugačije nikad ne bi upoznali, te da putem hipertekstova povezanih hipervezama na web stranicama predlože veliki broj ideja drugih ljudi i ličnosti bilo kome ko pristupi Internetu i klikne na njih. Tamo postoje neki pravi „psi“, ali tamo je, također, veliko blago.

Dodatno, postoje principi za pažljivo evaluiranje bilo čega što pronađete na webu. Teret je na vama – čitaocu/konzumentu – da ispitete validnost, autorstvo, pravovremenost i integritet onoga što pronađete. Dokumenti se mogu lako falsifikovati i kopirati s greškama i propustima – namjernim ili slučajnim. Na opštem World Wide Webu nema urednika (za razliku od većine štampanih publikacija) da provjere i „pošalju natrag“ ili „odbiju“ sadržaj, dok ne postigne standarde koji opravdavaju ugled izdavačke kuće. Većina stranica koje pronađete pomoću pretraživača jesu samoobjavljene ili objavljene od strane malih i velikih preduzeća s ciljem da vas ubijede da kupite nešto ili povjerujete u njihov stav. Čak i u okviru web lokacija univerziteta i biblioteka može biti mnogo stranica koje se institucije ne trude da održavaju. *Web i treba da bude slobodan ovako kako jeste! A vi, ukoliko želite da ga koristite za ozbiljno istraživanje, morate usvojiti naviku zdravog skepticizma, dovođenja u pitanje svega što pronađete pomoću kritičkog razmišljanja.*

Više o evaluiranju web izvora

- Evaluating Information Found on the Internet  
<<http://www.library.jhu.edu/researchhelp/general/evaluating/>>  
Izvršne stranice o ovoj temi (iz Milton biblioteke pri Johns Hopkins Univerzitetu).
- Critical Evaluation of Resources  
<<http://www.lib.berkeley.edu/TeachingLib/Guides/Evaluation.html>>  
Širi, više teoretski pogled na kriterije i bitnost evaluiranja svih vrsta izvora (također sa UC Berkeley Teaching Library).
- Za notirane opise mnogih drugih dobrih vodiča za evaluiranje web stranica, tražite predmet "Evaluation of Internet Resources" na Librarians' Index to the Internet <<http://lii.org>>.